

V A G U N

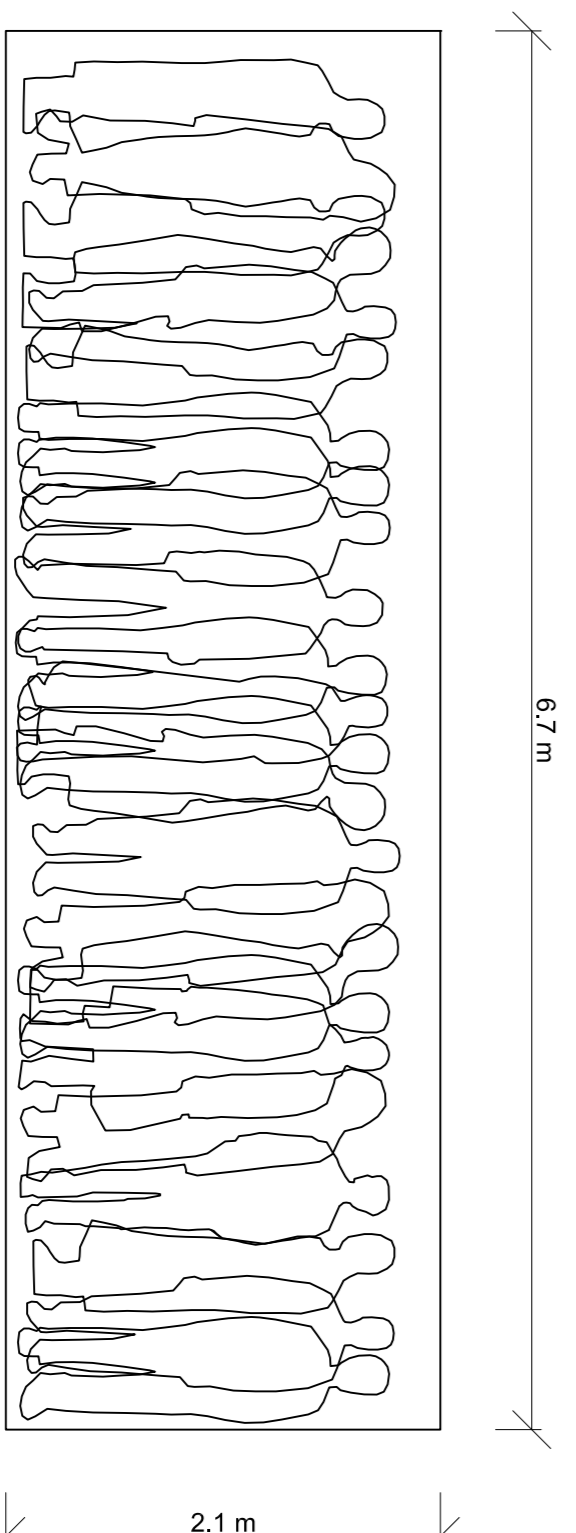
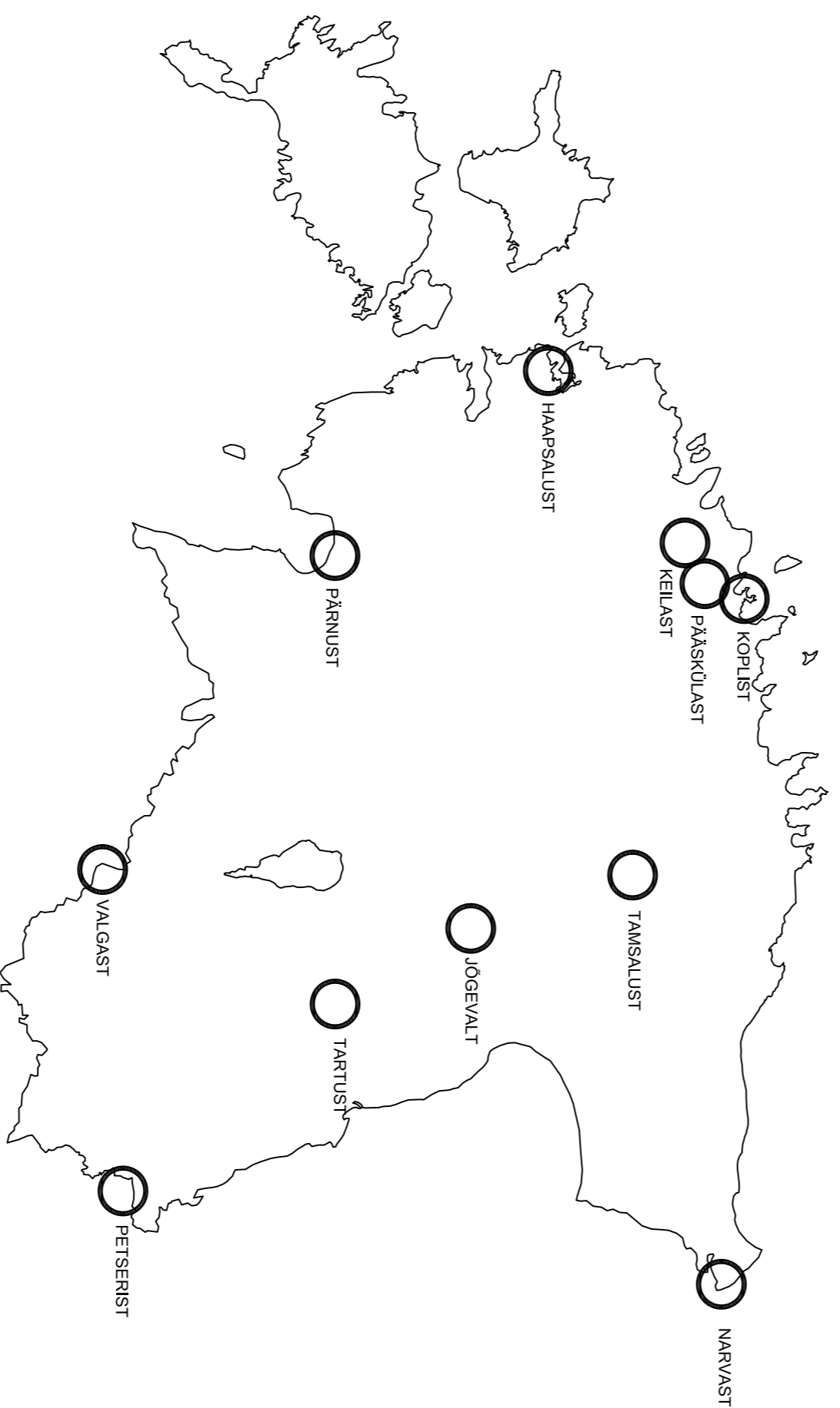
14. juuni 1941 aasta öösel kella 1-2 paiku alustasid küüditamist läbiviivad rühmad tegevust samaaegselt üle Eesti. Ohtu magama jäinud pered aeti üles ning neile loeti ette määrus, mille alusel nad kuultitati kas arreteerituteks või kodumaalt väljasaadetuteks. Paar tundi pärast küüditamise algust saabusid esimesed autod raudteeljaamades harruteelid ootavate vagunite juurde. Kokku oli operatsiooni läbiviimiseks varutud 490 vagunit. Need seisid Tallinnas Koplis ja Pääskülas ning Haapsalus, Kellas, Tamsalus, Narvas, Petseris, Valgas, Tartus, Pärnus ja Jõgeval. Kokku läks Narva ja Irboska kaudu teele üheksa eseloni (nr 286-294), mis hakkasid Eestist välja liikuma 17. juunil 1941 aastal.

Vagunitesse oli paigutatud üle 50 inimese. Eestist küüditati kokku 9146 inimest, kellest arreteeriti 3173 ja 5978 saadeti asumisele.

Mälestusmärk koosneb 10. samsagusest skulptuurist, mis on paigutatud Eesti 10. erinevasse kohta, kust inimesi täis rongid liikuma hakkasid: Koplist, Pääskülast, Kellast, Haapsalust, Pärnust, Valgast, Tartust, Jõgevalt, Tamsalust ja Narvast. Skulptuurid on paigutatud raudteeljaamadesse või kohtadesse, kus rongid komplekteeriti.

Skulptuur on 30 cm paksune roostetanud metallplaad. Plaadi mõõdud on tuletatud küüditamiseks kasutatud loomavaguni mõõtudest. Skulptuuri peale on graveeritud 50 inimese siluetid, kes vaguniga Venemaale sõitsid, nendest 25 on ühel ja 25 teisel pool metallplaati.

Skulptuuri eesmärk on anda edasi küüditatute loomavaguni mõõdumise viirastusliku tunde. See on justkui roostes vari minevikust, mis mälestusena püsib kohtades, kust kunagi väljunud on. Selle kitsas kuju annab talle metatüüsilise, veidi kummitusliku iseloomu, kuid ühtlasi on see ka praktiline - vaguni võib paigutada rongijaamades rahvarohketesse kohtadesse nii, et see kiirustavatele rahvahulkadele ette ei jää, samas mõjub halba aimamatutele mõõdujatele ootamatu, võimalis isegi kontekstivälise, kuid seda enam äüdu tekitavana - mida tekitas ka omal ajal inimestele, kes neisse vagunitesse paigutati. Mälestades sündinusi on aga oluline anda edasi just nende meeleolu, mis antud juhul ongi ootamatus ja suur masendus.

Visuaalseeringud Pääsküla rongijaamast